

Frankrig foruden 15 andre Magter. I denne Traktat udtales, at naar en Magt vil forsøge at overtage et Protektorat over eller bemægtige sig Kyststrækninger i Afrika, skal den forinden advare de andre Magter om det, og hvis man saa ikke kan komme til Enighed, skal man enten opfordre en venligsindet Magt til at være Voldgiftsdommer, eller ogsaa skal der finde en Voldgift Sted paa anden Vis. De to Magter, Signaturmagterne Frankrig og Tyskland, have aldeles glemt denne Bestemmelse, som de undertegnede i 1885, paa samme Maade som Italien nu, og ligeledes har man glemt, at Konferencen i Haag den 18de Oktober 1907 ender med en Udtalelse, der er endnu stærkere end Berlintraktaten af 16de Februar 1885. Ingen har husket paa denne Haagtraktat; Tyskland, Frankrig, Italien, alle have de glemt den, og de andre Stormagter, som skulde skride ind, have ogsaa helt glemt, at de have undertegnet disse Traktater. Nej, at stole paa Traktater er en meget betænkelig Ting. Der er nemlig moralske Værdier, som endnu ligge saa langt nede i Skjul, at man ikke kan regne med dem; naar de en Gang komme for Dagen, bliver det en anden Sag; men vi maa nu en Gang regne med Tingene, som de ere, og saa søge at gøre dem bedre i Fremtiden.

Det har glædet mig meget, at man ikke her i Tinget, hvad jeg frygtede for, ved denne Behandling er kommen ind paa en egentlig Debat om de kirkelige Forhold. Man kunde frygte for, at Rigsdagen skulde blive en Synode. Jeg har i Sommer været ængstelig for, at der skulde ske noget lignende med os som med Forsamlingen i Nicea eller en af de andre tidligere Forsamlinger, at vi, der ere valgte under helt andre Forudsætninger, skulde komme til at tage Standpunkt her. Det glæder mig, at der ikke er kommet nogen Opfordring dertil, og jeg skal heller ikke i nogen Maade komme ind derpaa. Jeg vil blot gøre opmærksom paa, at der naturligvis her er Forhold, som Rigsdagen maa faa med at gøre; men man er, synes jeg, her i Rigsdagen og ogsaa ude i Folket noget uklar over Rigsdagens Beføjelse eller Ikke-Beføjelse. Det, der skete ved Grundloven, er dette, at Rigsdagen har faaet, hvad man kalder *jus circa sacra*, d. v. s., Rigsdagen har faaet Medbestemmelsesret over alle Kirkens ydre Forhold. Men Rigsdagen har intet som helst at sige over Kirkens indre Forhold. Rigsdagen har ikke *jus intra sacra*. Det skal den aldrig blande sig i; for hvis den gør det, bliver den en Synode, og det er noget, den aldrig skal

være. Men det ejendommelige er, at ved Grundloven have vi faaet Medbestemmelsesret over den ydre Side af Kirken, men over den indre Side have vi Enevælden den Dag i Dag, der er Kongen *summus episcopus*. Det er Forhold, som mange blive forbavsedede over, men saadan er det nu en Gang; man har hidtil fundet sig i det og kommer til at finde sig i det i Fremtiden. Naar man taler om Rigsdagens udmærkede Lovgivningsarbejde, er det rigtigt, det er nemlig Lovgivningsarbejdet om de ydre Ting, men Rigsdagen har hidtil ikke beskæftiget sig med Kirkens indre Ting. Allerede et Medlem af Martsministeriet, Knuth, sagde om dette Emne, at han ikke paa nogen Maade med frelst Samvittighed kunde indlade sig paa Rigsdagsdebatter om kirkelige Anliggender. Og Tscherning hævder atter og atter, at Rigsdagen er ingen Synode, og at Kirken har Krav paa en Forfatning. Han mener, at det vilde være en Befrielse for Rigsdagen at være fri for at forhandle de kirkelige Sager.

Naar man ser paa de indre kirkelige Forhold, saa er det Spørgsmaal, som kommer frem, netop Forfatningsspørgsmaalet. Jeg kan ikke lade være at drage det frem, skønt jeg er fuldstændig enig med den højterede Kultusminister i, at vi ikke skulle have nogen Kirkeforfatning nu. Vi skulle maaske aldrig have det. Men vi maa ikke glemme, at Grundlovens § 75 kræver en Kirkeforfatning eller giver Løfte om en Kirkeforfatning. Jeg vil her nævne nogle Udtalelser, der have slaet mig; det er nogle Udtalelser, jeg ikke har kendt før i Sommer, da jeg traf paa dem. Det var i den anden Rigsdagssamling under en Debat om en Bevilling til et kirkeligt Udvalg; der udtalte Grundtvig, som jo var en Modstander af Grundlovens § 75: „Dertil kommer, at der skal gives en Lov om Kirkens Forfatning, hvad jeg finder at være et uheldigt Løfte, men da det nu een Gang er givet, skal det ogsaa indfris; derfor ser jeg ikke den mindste Grund til, at Rigsdagen skulde nægte vedkommende Minister en passende Sum til at forberede et saadant Lovforslag“. Her have vi et uvildigt Vidne om, hvad der var Grundlovsfædrenes Mening med Grundlovens § 75. I samme Forbindelse sagde Grundlovens Forfatter, Monrad: „Det gælder ikke, at man siger ved saadanne Forslag: jeg synes ikke om Kirkeforfatningen, thi den vil føre til mindre Frihed; det gælder ikke i denne Henseende om det, hvortil Hjertet bøjer sig, men det gælder om at søge Hold for vor hele Udvik-